

УДК 343(477)

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.29.57>

ЗАПОБІГАННЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Джелілова Мер'єм Аліївна,
начальник головного управління з
питань деокупації та реінтеграції
Автономної Республіки Крим та інших
тимчасово окупованих територій
України Директорату стратегічного
планування та європейської інтеграції
Міністерства внутрішніх справ України

Стаття присвячена дослідженню особливостей запобігання регіональній організованій злочинності (на прикладі Причорноморського регіону) в умовах воєнного стану. В статті доводиться, що організована злочинність є глобальною проблемою в державі, яка впливає не лише на криміногенну обстановку, а й на соціально-економічні складові суспільства в цілому. Даний вид злочинності є складним феноменом організаційної та психологічної структури, який, як правило, має розгалужену систему взаємодії як в органах державної влади та муніципалітету, так і правоохоронних та силових структур, корупційні та фінансові зв'язки, а стосовно регіональної організованої злочинності ще й переважно транснаціональний та міжнародний характер.

Проводиться аналіз поняття «організована злочинність» та його змістового навантаження. Розкриваються ознаки організованої злочинності. Наводиться офіційна статистична інформація щодо вчинення кримінальних правопорушень у складі організованих злочинних груп на території України за період 2018–2022 роки. Визначається поняття «регіональна злочинність», її ознаки. Робиться висновок щодо терміну регіональна організована злочинність та аналізуються її ознаки, основні характеристики та прояви під час воєнного стану в Причорноморському регіоні.

Аналізу піддаються детермінанти регіональної організованої злочинності. Встановлюється поняття запобігання злочинності. Визначаються загальносоціальні та спеціально-кримінологічні заходи запобігання регіональній організованій злочинності в умовах воєнного стану. Пропонується висновок про необхідність запровадження комплексу заходів, які найбільше відбивають сучасні тенденції досліджуваного виду злочинності. Пропонується сукупність заходів економічного, соціального, правового та управлінського характеру для вдосконалення регіональної системи запобігання організованої злочинності.

Ключові слова: регіональна злочинність, організована злочинність, причини та фактори злочинності, загальносоціальні заходи запобігання злочинності, спеціально-кримінологічні заходи запобігання злочинності.

**PREVENTION OF ORGANIZED CRIME AT THE REGIONAL LEVEL
UNDER MARTIAL LAW**

Dzhelilova Mieriem Aliivna,
Head of the Main Department for
Deoccupation and Reintegration of the
Autonomous Republic of Crimea and
other Temporarily Occupied Territories
of Ukraine of the Directorate of Strategic
Planning and European Integration of the
Ministry of Internal Affairs of Ukraine

The article is devoted to the study of the peculiarities of the prevention of regional organized crime (on the example of the Black Sea region) in the conditions of martial law. The article proves that organized crime is a global problem in the state, which affects not only the criminogenic situation, but also the socio-economic components of society as a whole. This type of crime is a complex phenomenon of an organizational and psychological structure, which, as a rule, has an extensive system of interaction both in state authorities and municipalities, as well as law enforcement and law enforcement structures, corruption and financial ties, and in the case of regional organized crime, mainly transnational and international character.

An analysis of the concept of «organized crime» and its content load is carried out. Signs of organized crime are revealed. Official statistical information on the commission of criminal offenses by organized criminal groups on the territory of Ukraine for the period 2018–2022 is given. The concept of «regional crime» and its features are defined. A conclusion is made regarding the term regional organized crime and its signs, main characteristics and manifestations during martial law in the Black Sea region are analyzed.

The determinants of regional organized crime are analyzed. The concept of crime prevention is established. General social and special criminological measures to prevent regional organized crime under martial law are determined. A conclusion is proposed on the need to introduce a set of measures that most reflect the modern trends of the investigated type of crime. A set of measures of an economic, social, legal, and administrative nature is proposed to improve the regional system of preventing organized crime.

Key words: regional crime, organized crime, causes and factors of crime, general social crime prevention measures, special criminological crime prevention measures.

Постановка проблеми. Організована злочинність є глобальною проблемою в державі, яка впливає не лише на криміногенну обстановку, а й на соціально-економічні складові суспільства в цілому. Даний вид злочинності є складним феноменом організаційної та психологічної структури, який, як правило, має розгалужену систему взаємодії як в органах державної влади та муніципалітету, так і правоохоронних та силових структур, корупційні та фінансові зв'язки, а стосовно регіональної організованої злочинності ще й переважно транснаціональний та міжнародний характер.

Дослідження особливостей організованої злочинності, її окремих видів та напрямків, зв'язків, структури та кримінологічних показників, а так само особливостей

регіонального аспекту є актуальними темами наукових та практичних пошуків правників та науковців з метою розробки та впровадження дієвих, ефективних та раціональних заходів протидії та запобігання організованій злочинності, в цілому, та регіональній організованій злочинності, зокрема, особливо в деструктивних та важких умовах воєнного стану, що невід'ємно впливає на всі аспекти суспільного життя, в тому числі і на криміногенну ситуацію в країні.

Стан дослідження. Питання протидії та запобігання організованій злочинності, в тому числі регіональній, досліджували такі вчені як: А. М. Бабенко, В. С. Батиргарєєва, І. Г. Богатирьов, Р. С. Веприцький, Б. М. Головін, А. І. Долгова, А. П. Закалюк, В. Я. Конопельський, І. М. Чекмарьова, В. П. Філонов, Д. В. Федоренко, В. І. Шакур та інші науковці.

Метою даної статті є дослідження особливостей запобігання організованій злочинності на регіональному рівні в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. У юридичній літературі існує думка, що «організована злочинність являє собою альтернативне суспільство з власною економікою, соціальною та духовною сферами, власними системами управління, безпеки, формування молодого покоління, «юстицією», внутрішньою та зовнішньою політикою [1, с. 58]. На думку А. Закалюка «організована злочинність – це багатозначний різнорівневий та складноструктурований феномен суспільного життя, який виник і розвивається в результаті прагнення частини членів суспільства змінити кримінальними способами його цивілізовану, передусім правову впорядкованість в інтересах збагачення й отримання завдяки цьому фактичної влади» [2, с. 184].

О. Джужа організовану злочинність визначає як «системно пов'язаний комплекс кримінальних правопорушень, учинених учасниками стійких, ієрархізованих, злочинних структур (груп, співтовариств, асоціацій), які підтримують один одного, узгоджуючи діяльність. Мета цих угруповань – отримати максимальний прибуток від злочинного бізнесу на певній території або у певній сфері, що перебуває під їх контролем» [3, с. 165].

Н. Міняйло резюмує аналіз наукових підходів вчених та приходиться до висновку, що «стосовно розуміння організованої злочинності можна виділити три основні підходи, що мають місце в сучасній кримінологічній думці: суб'єктний – через визначення кола діянь, пов'язаних зі створенням організованих груп та злочинних організацій, різних злочинних угруповань та їх діяльності; предметний – через визначення кола кримінальних правопорушень, вчинення яких притаманне саме організованій злочинності та певною мірою компромісний між ними; функціональний – визначається через розкриття певної злочинної діяльності організованих злочинних угруповань [4, с. 70].

А. М. Мельников розрізняє три рівні організованих злочинних груп: 1) низький рівень 2) середній (регіональний) відносно великий, 3) вищий, міжрегіональний

і міжнародний рівень складається із злочинних організацій з розвинутими вертикальною (ієрархічною) і горизонтальною (функціональною) структурами» [5; 7-11].

Згідно офіційних статистичних даних Офісу Генерального прокурора [6] правоохоронними органами за 2018 рік на території нашої держави було виявлено та зареєстровано діяльність 288 організованих злочинних груп, серед яких з яких 21 – з корумпованими зв'язками, 41 – з міжрегіональними зв'язками, 7 – з транснаціональними зв'язками. 2019 рік значиться кількістю виявлених правоохоронними органами у розмірі 293 організовані групи, з яких 29 – з корумпованими зв'язками, 23 – з міжрегіональними зв'язками, 6 – з транснаціональними зв'язками. У 2020 році було зафіксовано діяльність 377 злочинних організованих груп, з яких 33 – з корумпованими зв'язками, 51 – з міжрегіональними зв'язками, 11 – з транснаціональними зв'язками. За 2021 рік правоохоронними органами було виявлено діяльність 499 організованих злочинних груп, з яких 57 – з корумпованими зв'язками, 70 – з міжрегіональними зв'язками, 11 – з транснаціональними зв'язками. За період 2022 року на всій території України правоохоронними органами було виявлено діяльність 395 організованих злочинних груп, з яких 14 – з корумпованими зв'язками, 40 – з міжрегіональними зв'язками, 11 – з транснаціональними зв'язками.

У свою чергу, регіональна злочинність представляє собою, на думку А. М. Бабенка, «відносно масове, самодетермінуюче, історично мінливе негативне соціально-правове явище, що проявляє себе через сукупність кримінально-караних діянь та осіб, які їх вчинили у межах визначених законодавством країни регіонів за певний проміжок часу» [7, с. 382].

На території нашої держави особливо виражена організована злочинність регіонального характеру притаманна регіону Причорномор'я, який є досить привабливим для кримінального сектору в силу наближеності до кордонів, розгалуженості транспортної інфраструктури, порівняно вищого рівня економіки та особливостей рекреаційної зони, ряду інших факторів, які сприяють поширенню організованої злочинності та полегшують її приховування.

Для вказаного регіону України притаманні прояви організованої злочинності, які займаються поширенням зброї, перевезенням та збутом наркотичних та психотропних речовин, контрабандою, економічними та корупційними протиправними практиками, що створює значну загрозу національній та економічній безпеці країни та вкрай негативно впливає на розвиток економічної та соціальної сфери в регіоні.

Так, контрабанда – один із найпоширеніших кримінальних правопорушень на прикордонній території Причорномор'я, що вчиняється у складі організованих груп. Традиційно, Причорномор'я є територією інтенсивного наркотрафіку та наркозбуту, наявності розгалуженої системи ввезення, перевезення, а так само, збуту наркотичних засобів, поширення вчинення торгівлі людьми та злочинної трансплантології.

Примітно, що для Причорноморського регіону характерний порівняно більший рівень корисливої та корисливо-насильницької злочинності організованого характеру, ніж на інших територіях України.

В умовах воєнного стану на території Причорноморського регіону традиційні форми організованої злочинності трансформувалися в нові, більш організовані, розгалужені вираження, масштабувалися та «вийшли» за межі національної юрисдикції, маючи переважно транснаціональний характер, налагодили механізми «корупційної підтримки» на більш високих рівнях не лише регіонального, а й державного рівня владного управління.

Так, сформувалася нова кримінально протиправна практика незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги; контрабанди; збільшення випадків економічних кримінальних правопорушень; налагодження масштабних корупційних схем; відмивання коштів, одержаних незаконним шляхом; виникла вражаюча статистика правопорушень, вчинених організованими злочинними групами, пов'язана з предметами забезпечення та функціонування Збройних Сил України та Сил Оборони; збільшилися та видозмінилися потоки торгівлі зброєю та боеприпасами, активно ведуть свою кримінальну практику організовані злочинні групи, які створюють та провадять механізми незаконного перетину кордону військовозобов'язаними особами, які не мають на те законних підстав тощо.

Детермінація організованої злочинності у Причорноморському регіоні України становить сукупність регіональних явищ, процесів, станів та проявів, з якими вона взаємопов'язана та обумовлюється. Р. С. Веприцький до регіональних факторів злочинності відносить: також називає: «низький рівень доходів і високий рівень безробіття; загальну політичну та економічну нестабільність у регіоні, похідної від загальнодержавної; економічні проблеми в регіоні, нестача фінансових ресурсів, нерозвинена інфраструктура; психологічне відчуття незахищеності та відсутність упевненості в майбутньому; нездатність органів місцевої влади й місцевого самоврядування вирішувати соціально-економічні проблеми регіону; незадовільну економічну ситуацію в регіоні; низький професіоналізм управлінського персоналу в галузевих структурах виконавчої влади» [8, с. 98].

Причинами та умовами регіональної організованої злочинності можна назвати економіко-географічне положення, історичні передумови формування потужності економічного потенціалу, види промисловості та її об'єми, наявність рекреаційних ресурсів та об'єктів, розвиненість транспортного сполучення, специфіка кордонів та митних зон, особливості міграційних процесів, близькість економічних сполучень з торговими центрами материка тощо.

Запобігання регіональній злочинності, в тому числі, організованій – це об'єктивно обумовлена кримінологічна стратегія і один із напрямків регіональної кримінальної та кримінологічної політики [9, с. 309].

О. М. Литвинов вказує, що «заходи попередження, боротьба, запобігання, припинення, профілактика й т.д., залежно від їх завдань, мети, системоутворюючих чинників щодо протидії злочинності – це упорядковані, відносно самостійні системи нижчого рівня, які мають автономні організаційні підструктури зі складною внутрішньою будовою, специфічними джерелами отримання та передачі інформації, формами діяльності, у межах яких реалізуються відповідні повноваження суб'єктів» [10, с. 76].

З точки зору А. П. Закалюка, «запобігання злочинності – це різновид суспільної соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст і мета якої полягає в перешкоджанні дії детермінантів злочинності та її проявів, передусім причин і умов останніх через обмеження, нейтралізацію, а за можливості – усунення їхньої дії» [11, с. 324]. Згідно зауваження В. В. Голіни, «об'єкт запобігання злочинності в регіонах – це все те, на що повинна впливати регіональна система запобігання злочинності, щоб не допустити розвитку злочинних проявів» [12, с. 48].

Заходи запобігання регіональній організованій злочинності загальноприйнято поділяти на загально-соціальні та спеціально-кримінологічні заходи. Загально-соціальне запобігання злочинності в регіонах – це «комплекс перспективних соціально-економічних і культурно-виховних заходів, спрямованих на подальший розвиток і вдосконалення суспільних відносин і усунення або нейтралізацію детермінантів, які породжують злочинність у регіонах в якості свого наслідку». В першу чергу, такі заходи запобігання організованій злочинності у регіоні здійснюється різними органами державної влади та управління, громадськими формуваннями, для яких функція запобігання злочинності, загалом не є головною чи одною з основних [13, с. 95–96].

У свою чергу, спеціально-кримінологічне запобігання злочинності – це «цілеспрямований комплекс заходів, змістом яких є різноманітна робота державних органів, громадських організацій, соціальних груп і громадян, спрямована на усунення причин та умов, що породжують і сприяють злочинності, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки» [14, с. 96].

За масштабом застосування заходи спеціально-кримінологічного запобігання мають здійснюватися на загальнодержавному, регіональному та галузевому рівнях. У свою чергу, регіональні спеціально-кримінологічні заходи безпосередньо спрямовуються на усунення криміногенних чинників та змінення показників злочинності в окремих вражених цим явищем регіонах, наприклад, в області, районному центрі [15, с. 121].

На регіональному рівні, запобігання злочинності включає єдність попереджувальної і правоохоронної діяльності. Запобіжна діяльність – це вплив на причини та умови, які породжують злочинність. Правоохоронна діяльність втілює два аспекти роботи: по-перше, припинення кримінальних правопорушень, їх розкриття і притягнення винних до відповідальності, і, по-друге, поновлення

порушених злочином прав і законних інтересів потерпілих [16; 17–27]. Вважається, що ефективно запобігання злочинності на прикордонних територіях можливе лише у разі цілеспрямованої, системної діяльності. У цьому сенсі, мають рацію учені, які стверджують, що запобігання злочинності в регіонах має носити комплексний характер, здійснюватися із застосуванням всієї системи кримінологічних засобів [7, с. 274]. Політика запобігання регіональній організованій злочинності в умовах воєнного стану має також включати всі рівні такої діяльності: і загально-соціальні, і спеціально-кримінологічні.

Так, в умовах воєнного стану та особливостей динаміки суспільних відносин органи державної влади та місцевого самоврядування повинні проводити спільну політику в частині укріплення та захисту національної безпеки, в тому числі, шляхом запровадження заходів протидії та запобігання злочинності в регіонах.

Важливими заходами загальносоціального попередження організованої злочинності у Причорноморському регіоні можуть бути заходи політичного, економічного та соціального характеру, спрямовані на підтримку за забезпечення рівня життя соціально-вразливих верств населення, ВПО та тих, хто опинився без самостійного доходу внаслідок війни. Контроль за своєчасними виплатами заробітних плат роботодавцями, моніторинг порушень трудового законодавства, особливо розмірів та термінів належних виплат, незаконних звільнень – в певній мірі знизить соціальне напруження.

Також важливим є підтримка агропромислового сектору Причорномор'я в складних умовах воєнного стану. Оскільки висока цінова політика, проблеми комунікації, пошкодження об'єктів критичної інфраструктури, зменшення кількості високо-кваліфікованої робочої сили, зменшення покупної можливості споживачів призводить до зменшення доходності, збитків, а відтак поширення рівня кримінальних правопорушень корисливого, економічного, корупційного характеру тощо. Тому зараз, як ніколи, важлива виважена політика підтримки промисловості, аграріїв та середнього та малого бізнесу регіону.

Так як за часів воєнного стану зростає кількість економічних правопорушень, правопорушень вчинених у сфері земельних відносин, щодо державних закупівель та приватизаційних процесів, то варто повернутися до раніше дієвих та чинних механізмів електронного відкритого моніторингу, публічних торгів, тендерів та закупівель тощо.

З початком ворожої агресії ще з лютого 2022 року відбулося певне «насичення» цивільного населення зброєю, що призвело, серед іншого, до збільшення рівня кримінальних правопорушень, вчинених в складі організованих озброєних груп. Така ситуація вимагає невідкладних заходів з боку відповідних правоохоронних органів.

Ситуація зі зброєю та її кількістю «на вулицях» Причорноморського регіону вимагає більш агресивних заходів в умовах воєнного стану, такими можуть бути заходи

посилення контролю за вантажоперевезеннями, пасажиропотоками, приватним транспортом тощо.

Так само особливої уваги вимагає посилення роботи патрульно-постових, піших патрулів, велопатрулів в теплі пори роки, патрулювання в місцях скупчення людей та туристичних потоків, особливо в частині Одеського регіону, тощо. Також активізації вимагають такі процеси як оперативні закупки, проникнення підставних працівників до злочинних угруповань тощо.

Вимагає посилення контролю з боку держави в частині перетину кордону, розмитнення вантажів, руху гуманітарної допомоги та предметів військового призначення.

Загалом, кримінально-правова політика має відображати відповідну належну реакцію на нові кримінально-правові практики, прояви суспільно небезпечної діяльності та завдання шкоди чи загрози її завданнями тими чи іншими діями. Така реакція має бути, серед іншого, шляхом встановлення відповідних кримінальних заборон.

Висновок. Отже, внаслідок повномасштабного вторгнення регіональна організована злочинність видозмінилася та характеризується високими кримінологічними показниками, що створює небезпеку для економічної та національної безпеки як Причорноморського регіону, так і держави в цілому. Така ситуація вимагає протиставлення цілого комплексу загальносоціальних та спеціально-кримінологічних антикриміногенних заходів, направлених на запобігання регіональній організованій злочинності. Встановлено, що загальносоціальні заходи запобігання містять у собі вплив на негативні економічні, соціальні, політичні, ідеологічні, культурні, нормативно-правові та інші передумови, то на груповому та індивідуальному рівні вони створюють атмосферу невігідності проти правної діяльності. А спеціально-кримінологічні заходи запобігання регіональній організованій злочинності, у свою чергу, суттєво доповнюють та конкретизують загальносоціальне запобігання та одночасно виступають фактором підвищення його ефективності.

Задля підвищення ефективності запобігання регіональній організованій злочинності необхідним є дослідження всіх можливих та наявних даних про стан злочинності в регіонах, встановлення тенденцій та визначення детермінант, з метою впливу саме на причини та фактори злочинності даного виду. Варто постійно удосконалювати заходи кримінального, кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого впливу з урахуванням тих змін, які відбуваються у суспільстві внаслідок деструктивного впливу збройної агресії та супутніх явищ, створювати та підтримувати регіональну систему заходів протидії злочинності на основі сучасних досягнень науки і техніки та з урахуванням регіональних закономірностей організованої злочинності і специфіки її детермінації.

Список використаних джерел:

1. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія. Одеса: ОДУВС, 2014. 416 с.

2. Закалюк А. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. Київ: Ін Юре, 2007. Кн. 2 : Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. 712 с.
3. Кримінологія: навч. посіб. / [О. Джужа, В. Василевич, Ю. Іванов та ін.]; за заг. ред. О. Джужі. Київ: Прецедент, 2006. 208 с.
4. Міняйло Н. Співвідношення понять організованої та групової злочинності. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2. 2016. С. 66–73.
5. Мельников А.М. Кримінальна відповідальність за вчинення злочину групою осіб: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. К., 2004. 18 с.
6. Про результати боротьби з організованими групами та злочинними організаціями. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-rezultati-borotbi-z-organizovanimi-grupami-ta-zlochinnimi-organizacijami-2>
7. Бабенко А.М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання: дис. на здобут. докт.юрид.наук.: 12.00.08. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2015. 515 с.
8. Веприцький Р. С. Феноменологія злочинності в регіоні : монографія. Х. :Золота миля, 2014. 324 с.
9. Бабенко А.М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання : дис. доктор.юрид.наук. 12.00.08. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2015. 515 с.
10. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні : монографія. Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр.справ, 2008. 446 с.
11. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3-х кн. К. : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.
12. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посіб. Х. : Нац.юрид. акад. України, 2011. 120 с.
13. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : підручник для студентів юрид. спец. вищ. навч. закладів / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. Г. Кальман, О. В. Лисодед ; за ред. проф. І. М. Даньшина. Харків: Право, 2003. – 352 с.
14. Кримінологія: Загальна частина: альбом схем/ авт.упоряд.: С.Ф. Денисов, Т. А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: Десна, 2015. 658 с.
15. Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання: науково-практичний посібник/ Бова А. А., Женунтій В.І., Закалюк А. П. та ін.; за заг. ред. А. П. Закалюка. Київ, 2006. 296 с.
16. Митний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.
17. Бабенко А.М. Запобігання організованим, озброєній та терористичній злочинності як складова безпеки в умовах Євроінтеграції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Ч. 1. С. 54-58.
18. Бабенко А. М. Сучасний стан та тенденції наркозлочинності, вбивств та самогубств у містах і сільських районах України: кримінологічний вимір та запобігання/ *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*: науковий журнал. 2018. Спеціальний випуск № 1 (91) «Протидія наркозлочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення». Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. С. 16–26.
19. Бабенко А. М. Територіально-просторовий аналіз злочинності у населених пунктах Одеської області. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2017. № 2(9). URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/11_Babenko.pdf (дата звернення 10.03.2023)

20. Бабенко А.М. Регіональні особливості злочинності у містах та сільських районах Запорізької, Дніпропетровської та Харківської областей. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр./ редкол.: В.І. Борисов та ін. Харків: Право, 2018. Вип. 36. С. 42–60. URL: <http://pbz.nlu.edu.ua/article/view/157063> (дата звернення 10.03.2023)

21. Бабенко А.М. Тактико-психологічні, кримінально-процесуальні, адміністративно-правові та оперативно-розшукові заходи профілактики і запобігання кримінальним правопорушенням. *Південноукраїнський правничий часопис* № 1. 2021 С. 14–22.

22. Бабенко А.М., Конопельський В.Я. Чекмарьова І.М. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у прикордонних регіонах Причорномор'я материкової України: монографія. Харків: Право, 2019. 264 с.

23. Батиргареева В.С., Бабенко А.М. Аналіз сучасної криміногенної ситуації в Україні як інформаційна модель для розробки стратегії зменшення можливостей вчинення злочинів. *Архів кримінології та судових наук*. № 1. 2020. С. 39–54.

24. Батиргареева В.С., Бабенко А.М. Вплив установ виконання покарань і попереднього ув'язнення на криміногенну ситуацію в Україні. *Право України*. № 2. 2020. С. 164–183.

25. Женунтій В.І., Бабенко А.М. Незаконне культивування наркотиковмісних рослин: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти, запобігання: монографія. Донецьк: ДЮІ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2009. 224 с.

26. Andriy Babenko, Oleksandr Mazurenko, Anastasiia Mernyk. Chronic Alcoholism Treatment in Custodial Facilities: Ukraine's Experience During Independence. *Wiadomości Lekarskie*. 2019. № 12. P. 2451–2457.